

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 83 0 I 004359 17 Rev
Banjaluka: 20.4.2017. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Biljane Tomić, kao predsjednika vijeća, te Senada Tice i Tanje Bundalo, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja Mikrokreditna organizacija L. S., Ulica ..., zastupanog po punomoćniku Z.R., advokatu iz S., Ulica ..., protiv tuženog M.K. iz Z., ... zastupanog po punomoćniku O.J., advokatu iz Z., Ulica ..., odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 I 00435915 Gži od 22.1.2016. godine, na sjednici održanoj 20.4.2017. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se usvaja, presuda Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 I 00435915 Gži od 22.1.2016. godine preinačava i sudi:

Žalba tuženog se odbija i presuda Osnovnog suda u Zvorniku broj: 83 0 I 004359 14 P od 23.6.2015. godine potvrđuje.

Obavezuje se tuženi da tužitelju, na ime naknade troškova revizionog postupka, isplati iznos od 631,80 KM.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Zvorniku broj: 83 0 I 004359 14 P od 23.6.2015. godine, obavezan je tuženi da tužitelju na ime duga isplati iznos od 8.123,65 KM uvećan za zakonske zatezne kamate počev od 4.9.2009. godine, kao dana podnošenja prijedloga za izvršenje pa do isplate, te da mu na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 1.573,20 KM, u roku od 30 dana od dana donošenja presude.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 I 00435915 Gži od 22.1.2016. godine, usvojena je žalba tuženog i preinačena prvostepena presuda tako što je tužbeni zahtjev tužitelja odbijen u cijelosti, a tužitelj obavezan da tuženom na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 1.872,00 KM u roku od 30 dana.

Tužitelj revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev usvoji ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

Tuženi u odgovoru na reviziju predlaže da se ista odbaci kao nedozvoljena ili da se odbije.

Odredbom člana 237. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP), propisano je da stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude (stav 1.); da revizija nije dozvoljena ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 30.000,00 KM, a u privrednim sporovima 50.000,00 KM (stav 2.); da u slučajevima u kojima revizija nije dozvoljena prema novčanom iznosu, stranke mogu podnijeti reviziju ako odluka o sporu zavisi od rješenja nekog materijalnopravnog ili procesnopravnog pitanja važnog za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, s tim da su pod tačkama 1, 2. i 3. taksativno nabrojani zakonski razlozi koji su od naročitog značaja za izjavljivanje revizije; u slučaju kada se revizija poziva na razloge iz stava 3. ovog člana, stranka treba jasno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg je podnijela reviziju, uz navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, te izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (stav 4.).

Tužitelj je izjavio reviziju pozivom na odredbu člana 237. stav 3. tačka 2. ZPP, ukazujući da je o spornom pitanju koje se odnosi na mjenično pravni odnos i ugovor o jemstvu revizioni sud već zauzeo shvatanje u odlukama broj: 61 0 Ps 003346 11 Rev od 19.3.2013. godine i broj: 61 0 Ps 000286 12 Rev od 3.12.2013. godine, ali da je odluka drugostepenog suda zasnovana na shvatanju koje nije podudarno sa izraženim shvatanjem.

Po ocjeni ovog suda, radi obezbjeđenja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, reviziju tužitelja treba dozvoliti.

Revizija je osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja kojim traži da se obaveže tuženi da mu na ime duga isplati iznos od 8.123,65 KM, sa zakonskom zateznom kamatom počev od 4.9.2009. godine do isplate, a koji zahtjev se činjenično temelji na tome da je tuženi mjenični jemac.

Nije sporno da je tužitelj, kao davalac, sa S.R., kao korisnikom, zaključio ugovor o kreditu broj: BN 00266/09 i da je tuženi, kao mjenični jemac, potpisao bjanko mjenicu serije RS 420906329 i mjeničnu izjavu kojom daje ovlašćenje tužitelju da popuni bjanko mjenicu čiji je potpisnik, a koja je izdata u svrhu garancije po kreditu broj: BN 00266/09.

Iznos na koji je mjenica popunjena (10.418,96 KM) od strane tužitelja, kao ni konačno utuženi iznos na ime spornog kredita (8.123,65 KM), tuženi nije osporavao. Tuženi nije osporavao da je on potpisnik na mjenici i mjeničnom ovlašćenju, s tim da ističe da je bio u zabludi jer je smatrao da je korisnik kredita D.B. i da je on mjenični jemac za iznos od 5.000,00 KM.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. ZPP, primjenom odredbe člana 24., 33., 48. i 112. stav 2. Zakona o mjenici („Službeni glasnik RS“, broj: 32/01- u daljem tekstu: ZOM) , u vezi sa odredbama člana 277., 278., 279. stav 2., 997., 998., 1002. i 1065. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj: 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

Po shvatanju prvostepenog suda, tuženi je kao potpisnik mjenice solidarno odgovoran sa ostalim potpisnicima mjenice, ali obzirom da je mjenicu potpisao kao avalista on odgovara jednako kao i glavni dužnik, odnosno može samostalno odgovarati za nenaplaćeni iznos kredita.

Prvostepeni sud nije prihvatio osnovanim navode tuženog da je bio u zabludi u pogledu osobe korisnika kredita i iznosa na koji je kredit odobren, jer za to nije pružio relevantne dokaze.

Odlučujući o žalbi tuženog, drugostepeni sud nalazi da je tačno utvrđenje prvostepenog suda da je tuženi mjenicu potpisao u svojstvu avaliste, ali da time nije mogao postati jemac jer je „potrebno postojanje i izjave u pismenom obliku u okviru koje bi svoju pismenu izjavu potpisao isto kao mjenični jemac“. Ovaj stav drugostepeni sud zasniva na sudskoj praksi Vrhovnih sudova Srbije, Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine.

Drugostepeni sud cijeni da sporno mjenično ovlašćenje ne sadrži sve elemente mjenične izjave, jer je „dato na formularu koji je popunjen hemijskom olovkom, na kome nema ni datuma ni broja protokola i na kome je naveden samo broj mjenice i broj kredita za koje se jemči, te lični podaci i potpis jemca“, ali da nema „ukupni iznos kredita za koji tuženi jemči i da je uloženo na kraju parničnog postupka“. Zbog toga drugostepeni sud nalazi da mjenično ovlašćenje „ne zadovoljava formu koja je potrebna po zakonu da bi isto moglo proizvoditi pravno dejstvo...“, te da bez obzira što se radilo o bjanko mjenici to ne znači da je i „mjenična izjava mogla biti bjanko“.

Drugostepena odluka je zasnovana na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, iz kog razloga se revizija tužitelja ukazuje osnovanom.

Mjenica je безусловni i apstraktni pravni posao koji je nezavisan od osnovnog posla kojem služi. Načelo pismenosti (formalnosti) ukazuje da mjenica spada u red strogo formalnih pravnih poslova, pa se teret dokazivanja da je ispunjenje mjenice ili mjeničnog ovlašćenja izvršeno protivno izričito datom ovlašćenju, nalazi na tuženom.

Odredbom člana 18. stav 2. ZOM je propisano da, ako je mjenica, koja je u vrijeme izdavanja bila nepotpuna, naknadno ispunjena protivno postojećem sporazumu "povreda ovog sporazuma ne može se prigovoriti imaocu mjenice, osim ako ju je stekao zlonamjerno, ili ako je pri sticanju mjenice postupio s krajnjom nepažnjom".

Bjanko mjenica je mjenica koja u trenutku izdavanja ne sadrži sve obavezne - bitne sastojke, a postaje mjenicom tek kada ovlaštena osoba ispuni mjenični sadržaj. Povjerenje, savjesnost i poštenje su esencijalne pretpostavke na kojima se zasniva izdavanje i funkcionisanje bjanko mjenice. Valjano izdavanje bjanko mjenice pretpostavlja davanje ovlaštenja primaocu mjenice od njenog izdavaoca da obavezne sastojke može naknadno upisati. Dakle, prilikom njenog izdavanja, bitno je postojanje namjere izdavaoca da obavezne sastojke naknadno popuni remitent u skladu sa ovlaštenjima koje mu u on u tom trenutku daje.

Banke ili mikrokreditne organizacije, kao zajmodavci, naročito upotrebljavaju mjenicu kao sredstvo osiguranja povrata odobrenih kredita. Prilikom zaključivanja takvih ugovora, korisnik kredita predaje banci mjenicu trasiranu na sebe, i time kao glavni dužnik, preuzima obavezu da, prema potrebi, isplati mjenicu. Na ovaj način može postupiti i treće lice koje nije korisnik kredita, već garant vraćanja kredita. U takvim slučajevima, kao i u spornom, najčešće se izdaje bjanko mjenica.

Mjенична изјава коју је дао туџени не представља уговор о јемству који је према својим карактеристикама двоstrани правни посао, већ једноstrану изјаву волје којом се установљава његова обавеза из мјенице и овлашћује мјенични вјеровник да мјеницу наплати на његов терет као avaliste. Цијенећи обим одговорности avaliste, у конкретном случају се не може говорити о супсидијарном јемству (члан 1004. став 1. ZOO) из једноставног разлога што примјена наведеног института подrazумијева закључење уговора о јемству који није закључен.

Tuženi i ne tvrdi da je mjenica ili mjenično ovlašćenje popunjeno suprotno sporazumu, niti da on nije njihov potpisnik. U iskazu kog je dao u svojstvu parnične stranke na raspravi održanoj 16.6.2015. godine, na postavljeno pitanje u vezi sa mjeničnim ovlašćenjem, tuženi je iskazao da se „ne sjeća da li je ono bilo popunjeno“ ali da „zna da dio koji se odnosio na iznos kredita nije bio popunjen“. Ova izjava ne potvrđuje zaključak drugostepenog suda da je mjenična izjava bila bjanko i da je, kao takva, nevaljana.

Iz sadržine spornog mjeničnog ovlašćenja proizilazi da ono sadrži partiju kredita i serijsku oznaku mjenice, potpis i pečat davaoca kredita, potpis tuženog kao mjeničnog ovlašćenika sa podacima njegovog identiteta (broj lične karte i JMB). To što mjenično ovlašćenje ne sadrži iznos kredita za koje se jemči ne čini ga nevaljanim, jer se iznos nenaplaćenog dijela kredita unosi kod popune bjanko mjenice. Ono što je bitno, jeste da u mjeničnom ovlašćenju stoji da se ono odnosi na „sve iznose iz ugovora o kreditu i da važi do isplate cjelokupnog iznosa kredita“.

Tužitelj je, kao davalac kredita, imao potraživanje prema S.R., kao korisniku iz ugovora o kreditu broj: BN 00266/09. Korisnik kredita se obavezao da će obezbjediti sredstva obezbjeđenja vraćanja odobrenog kredita, a koje, između ostalog, čini mjenica sa mjeničnom izjavom i bjanko ovjereni nalog sa izjavom, potpisan od strane tuženog.

Tuženi je tužitelju predao bjanko mjenicu s ovlašćenjem za njenu popunu u slučaju da korisnik kredita dospije u docnju sa ispunjavanjem ugovornih obaveza, a što nesumnjivo proizilazi iz izvedenih dokaza (mjenica i mjenično ovlašćenje).

Članom 997. ZOO je propisano da se ugovorom o јемству, јемac обавезује према повјериоцу да ће испунити пуноважну и доспјелу обавезу дужника, ако овај то не учини, а према члану 998. ZOO уговор о јемству обавезује јемца само ако је изјаву о јемчењу учинио писмено.

Nesporno je da tuženi nije potpisnik ugovora o kreditu broj: BN 00266/09, niti posebnog ugovora o јемству, ali da jeste potpisao mjeničnu izjavu za izdatu bjanko mjenicu serije RS 420906329, u svrhu osiguranja наведеног уговора о кредиту (чл. 18. u vezi sa чл. 111. ZOM).

Kod ovako utvrđenih činjenica, pogrešno je smatati da je tuženi zaključio ugovor o јемству, jer se tim radnjama ne može zamijeniti pisana izjava i potpis јемca, niti potpis na mjenici zamjenjuje potpis na ugovoru o јемству.

Potpis na mjenici odnosi se samo na mjenicu i обавезу из мјенице која се испуњава по одредбама ZOM, kao samostalna mjenična обавеза.

Pravilan je zaključak prvostepenog suda, kog prihvata i drugostepeni sud, da je tuženi spornu mjenicu potpisao kao avalista.

Avaliranje mjenice je pismena izjava lica koje nije trasant, odnosno trasat, da jamči za jednog ili više potpisnika mjenice da će izvršiti svoju obavezu isplate po mjenici ako glavni dužnik ne plati mjenicu.

Ako iz potpisa nije moguće utvrditi za koga je avalist dao garanciju, po zakonu se smatra da jamči za trasanta (u konkretnom slučaju trasant mjenice je korisnik kredita S.R.). Po formi sporna mjenica sadrži tzv. „bjanko aval“ jer ima samo potpis avaliste koji je stavljen na licu mjenice ispod mjeničnog sloga kako bi se znalo da se radi o avalu, a ne o nekoj drugoj mjeničnoj izjavi. U pitanju je potpuni aval koji se daje za cjelokupni iznos mjenične svote, jer uz potpis kao avaliste, tuženi nije ograničio svoje jamstvo na određeni manji iznos.

Aval je samostalnog, neposrednog i solidarnog karaktera i ogleda se u preuzimanju obaveze iz mjenice neovisno od punovažnosti obaveze lica za koje se garantovalo, osim ako mjenica nema formalnih nedostataka (a u konkretnom slučaju ih nema). To znači da se od avaliste može tražiti da plati dug i mimo njegovog honorata (lica za koje je dat aval), prije ili zajedno sa njim, s tim da kada avalista isplati mjenicu on je izvršio svoju obavezu solidarnog mjeničnog dužnika i ima pravo regresa od honorata i svih drugih mjeničnih dužnika koji su odgovorni njegovom honoratu.

Prema tome, odgovornost tuženog proizlazi iz njegove obaveze kao mjeničnog dužnika koji je preuzeo obavezu da namiri potraživanje tužitelja, ukoliko to ne učini korisnik kredita za koga je on, izdatom mjenicom, garantovao.

Tužitelj je na ime sastava revizije postavio zahtjev za naknadu troškova postupka u iznosu od 631,80 KM, što je, kada se ima u vidu vrijednost predmeta spora, saglasno sa odredbom člana 2. tarifni broj 2. i 12. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik RS“, broj: 68/05).

Temeljem odredbe člana 250. stav 1. i člana 456. a), u vezi sa odredbom člana 397. stav 2., 386. stav 1. i 387. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednik vijeća:
Biljana Tomić